

ЕКОТЕРОРИЗМ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ВИСВІТЛЕННЯ ПРОБЛЕМАТИКИ

Тарас Бончак,

здобувач третього (освітньо-науковий) рівня вищої освіти,
спеціальність 061 Журналістика,

Львівський національний університет імені Івана Франка

Науковий керівник –

кандидат філологічних, доцент кафедри української преси
Львівського національного університету імені Івана Франка

Соломія Онуфрив

Досліджуючи прояви екотероризму, варто заздалегідь встановити субординацію термінів. Оскільки термін має різне значення й у журналістській практиці може вживатися щодо абсолютно протилежних за змістом явищ та чинити різне інформаційне навантаження на сприйняття реципієнтом. Вживання терміна «екотероризм» без роз'яснення його змісту в конкретному матеріалі висвітлення екологічної проблематики може формувати суб'єктивне або ж оманливе враження в особи, що є споживачем цього медійного продукту і не обізнана в термінології та не має ґрунтовних знань в природничій галузі. Екологічна журналістика має донести до населення, до кожної особистості гіпотезу нового, розумного підходу до довкілля [6, с.204]. Відображення екологічних проблем також є питанням демократії [6, с.202].

У науковій літературі досі не існує єдиного загальноприйнятого трактування «екологічному тероризму» [5, с.69]. Екотероризм як вид діяльності полягає в проведенні силових, насильницьких, навіть терористичних актів з метою збереження довкілля та біорізноманіття на планеті [2, с.17]. Тобто значення терміну трактується, як агресивна екологізація антропогенного ландшафту, заходи оптимізації природного середовища в агресивній, іноді незаконній формі. Формувати певний аспект системи вартостей раціонального природокористування громадян зацікавленою особою (фізичною чи юридичною) а бо ж групою осіб. Екотероризм може бути проявом гібридної війни чи однією із форм інформаційної війни. Інформаційна війна – це таке явище, при аналізі якого нелегко зберегти холодний, тверезий розум [3, с. 259]. Про-

фесор міжнародного університету Флориди П. Белл упевнений, що війна в інформаційному просторі – це війна уявлень [3, с. 274]. Екологізація може трансформуватися в радикальну форму. Радикальна екологізація – це процеси екологізації, що здійснюються в радикальній, агресивній формі, інколи в незаконній формі. Загрозами для економічної системи можуть бути негативні наслідки процесів екологізації. До таких явищ можна зачислити: формування глобальних екстрактивних інститутів управління; антигуманні способи подолання екологічних загроз; дисбаланс світової рівноваги; зростання соціальної напруги [2, с.17].

В умовах сьогодення російсько-української війни в українських медіа характерним є домінування матеріалів пов'язаних з висвітленням дій, що стосуються збройної агресії Російської Федерації стосовно довкілля України. І в меншій мірі висвітлюються агресивні дії екотерористів, представників деяких громадських організацій, що мають корисливі мотиви та інших.

Характерним змістом «екологічного тероризму» є свідомо спрямованість на чисельні людські жертви, руйнування навколишнього середовища та природних ресурсів, що сприяє виникненню і поглибленню антагонізмів у світі; значно розширилися дії, які терористи можуть реалізувати проти людства: масові отруєння, радіоактивне зараження, зараження небезпечними хворобами, поширення епідемій та епізоотій тощо. Знаряддями для здійснення терористичних актів можуть бути вибухові пристрої широкого спектра дії, радіоактивні, отруйні та інші небезпечні біохімічні речовини [5, с.69].

Саме такі особливості висвітлення проблематики екологічного тероризму в українських медіа можемо найчастіше спостерігати в період з 2022 року і дотепер. Хоча російська збройна агресія стосовно України триває ще з 2014 року, проте зараз набула загальнонаціонального масштабу. Ворог завдає ракетних ударів по всій території України в т. ч. у найбільш віддалені частини Заходу країни по об'єктах енергетичної та іншої критично важливої інфраструктури чим провокує чи потенційно може спровокувати екологічно небезпечні явища.

Серед журналістських матеріалів, що стосуються висвітлення екотероризму в умовах російсько-української війни можна виділити ті, що констатують негативні наслідки воєнного впливу на довкілля, отримують інформацію та аналіз наслідків, шляхи подолання кризових явищ від представників влади та громадських організацій, а також слід виділити ті матеріали, що висвітлюють подієву інформацію, тобто новини, де йдеться про події, що відбулися нещодавно і їх можливі наслідки.

Саме до першої категорії можна віднести статтю в АрміяInform: «Екологічний тероризм кремля знищує українське довкілля». Тут відразу ж в заголовку присутні характерні риси констатації факту. Стаття містить ознаки констатації представниками влади негативних наслідків на довкілля збоку РФ, а саме: «Заступник начальника управління, начальник відділу екологічного контролю Управління екологічного контролю та методології Міндовкілля Олександр Ставнійчук заявив, що сума збитків України по земельних, водних ресурсах та атмосферному довкіл्लю становить близько 1 трлн 900 млрд грн. Звісно, що вищевказана сума є приблизною, оскільки, враховуючи бойові дії, точний підрахунок наразі неможливий. Але ці дані потім будуть використані під час засудження екозлочинів рф на міжнародному рівні» [1]. Присутні також й ознаки обговорення шляхів подолання наслідків екотероризму й подальше раціональне використання земельних угідь: «Фахівчиня зі сталого землекористування ГО «Екодія» Лоріна Федорова розповіла, що найкраще буде здійснити «консервацію лісів. Так дешевше і плюс буде компенсація приватним власникам». Під консервацією розуміють неможливість господарського використання певної території через її забруднення» [1]. Прикладом матеріалів, в яких висвітлюється подієва інформація, де характерна констатація факту, що відбувся без висвітлення аналізу масштабів наслідків та шляхів подолання кризового явища може слугувати стаття в Lviv.Media: «Росіяни обстріляли Житомирщину: через забруднення повітря людям радять залишатись вдома та зачинити вікна», у якій йдеться «На Житомирщині в місті Звягель в ніч на 8 квітня росіяни завдавали удар по об'єкту інфраструктури громади. Жертв

серед мирного населення немає. Проте існує пряма загроза забруднення повітря. Про це повідомили у Звягельській міській раді. Містянам залишатися в приміщеннях із закритими вікнами. А також у місті ухвалили рішення щодо дистанційного навчання у школах» [4]. Тобто висвітлюється подія і її географія, без повідомлення який саме об'єкт, що постраждав, становить загрозу якості повітря з метою забезпечення національної безпеки, проте присутній конкретний заклик до громадян дотримуватися певних заходів безпеки.

Отже, було з'ясовано, що вживання терміна «екотероризм» характерне для мирного періоду часу в контексті організованої форми насильства, при якій висувуються політичні, релігійні або ідеологічні вимоги щодо збереження природного середовища, тварин задля примушення держави прийняти рішення, що задовольняли б вимоги терористів. Може бути формою неоголошеної – гібридної війни або частиною інформаційної війни. Прикладами можуть слугувати висвітлення в медіа перешкоджання роботи фермерських господарств активістами «зелених» рухів тощо. Провідними особливостями висвітлення проблематики у воєнний час є інформування про злочини спричинені воєнними діями, що мають безпосередній вплив на життя і здоров'я ми цивільних громадян, живої та неживої природи, труднощі в майбутньому пов'язані з певним господарським використанням ландшафту. В обох значеннях цей вид тероризму спрямований на залякування населення. В медіа може висвітлюватися як подієва інформація (новини), так й аналітичні журналістські матеріали.

Список використаної літератури

1. Браїлян Є. Екологічний тероризм кремля знищує українське довкілля. *АрміяInform* URL: <https://armyinform.com.ua/2023/02/06/ekologichnyj-teroryzm-kremlya-znyshhuye-ukrayinske-dovkillya/>
2. Гобела В. Безпековий аналіз екологізації. *TRANSFORMATION OF THE NATIONAL AND REGIONAL MODELS OF ECONOMIC DEVELOPMENT AND LEGISLATION IN THE CONDITIONS OF GLOBAL CHALLENGES*: Collection of scientific papers / resp. ed. Kostiantyn Pavlov, Jozef Zat'ko, Olena Pavlova, Liudmila Shostak.

Podhájska - Lutsk, European institute of further education, Lesya Ukrainka Volyn National University, Volynpoligraph, 2021. – 94 p.
URL: https://www.researchgate.net/profile/Kostiantyn-Pavlov/publication/356835220_TRANSFORMATION_OF_THE_NATIONAL_AND_REGIONAL_MODELS_OF_ECONOMIC_DEVELOPMENT_AND_LEGISLATION_IN_THE_CONDITIONS_OF_GLOBAL_CHALLENGES_Collection_of_scientific_papers/links/61af61f6c11c103836985e54/TRANSFORMATION-OF-THE-NATIONAL-AND-REGIONAL-MODELS-OF-ECONOMIC-DEVELOPMENT-AND-LEGISLATION-IN-THE-CONDITIONS-OF-GLOBAL-CHALLENGES-Collection-of-scientific-papers.pdf#page=16

3. Кость С. А. Журналістика і війна: навч. посібник. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2018. 414 с.

4. Сенько У. Росіяни обстріляли Житомирщину: через забруднення повітря людям радять залишатись вдома та зачинити вікна. *Lviv.media* URL: https://lviv.media/ukraine/87356-rosiyani-obstrilyali-zhitomirshinu-cherez-zabrudnennya-povitrya-lyudyam-radyat-zalishatis-vdoma-ta-zachiniti-vikna/?utm_source=facebook&fbclid=IwAR3fHpYsXQJVpse_HfIUOeFI3UHGW̄NZ-XqDQHhKotVrdjXvy_o0Hd2yH2uM

5. Стукаліна О. В. Екологічний тероризм в Україні як глобальна проблема сучасності. *Науково-практичний журнал «Екологічне право»*. Випуск 3-4, 2022. URL: <http://ecolaw.idpnan.kyiv.ua/archive/2022/3-4/14.pdf>

6. Шинкар Т. С. Екожурналістика як новий напрям сучасних масмедіа. *Продовольча та екологічна безпека в умовах війни та повоєнної відбудови: виклики для України та світу: мат. міжн. наук.-практ. конф., секція 4: Якість освіти та гуманітарна наука в умовах війни та глобальних викликів (м. Київ, 25 трав. 2023 р.)*. Київ, 2023. 358с. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u381/sekciya_4_yakist_osviti_i_gumanitarna_nauka.pdf#page=201